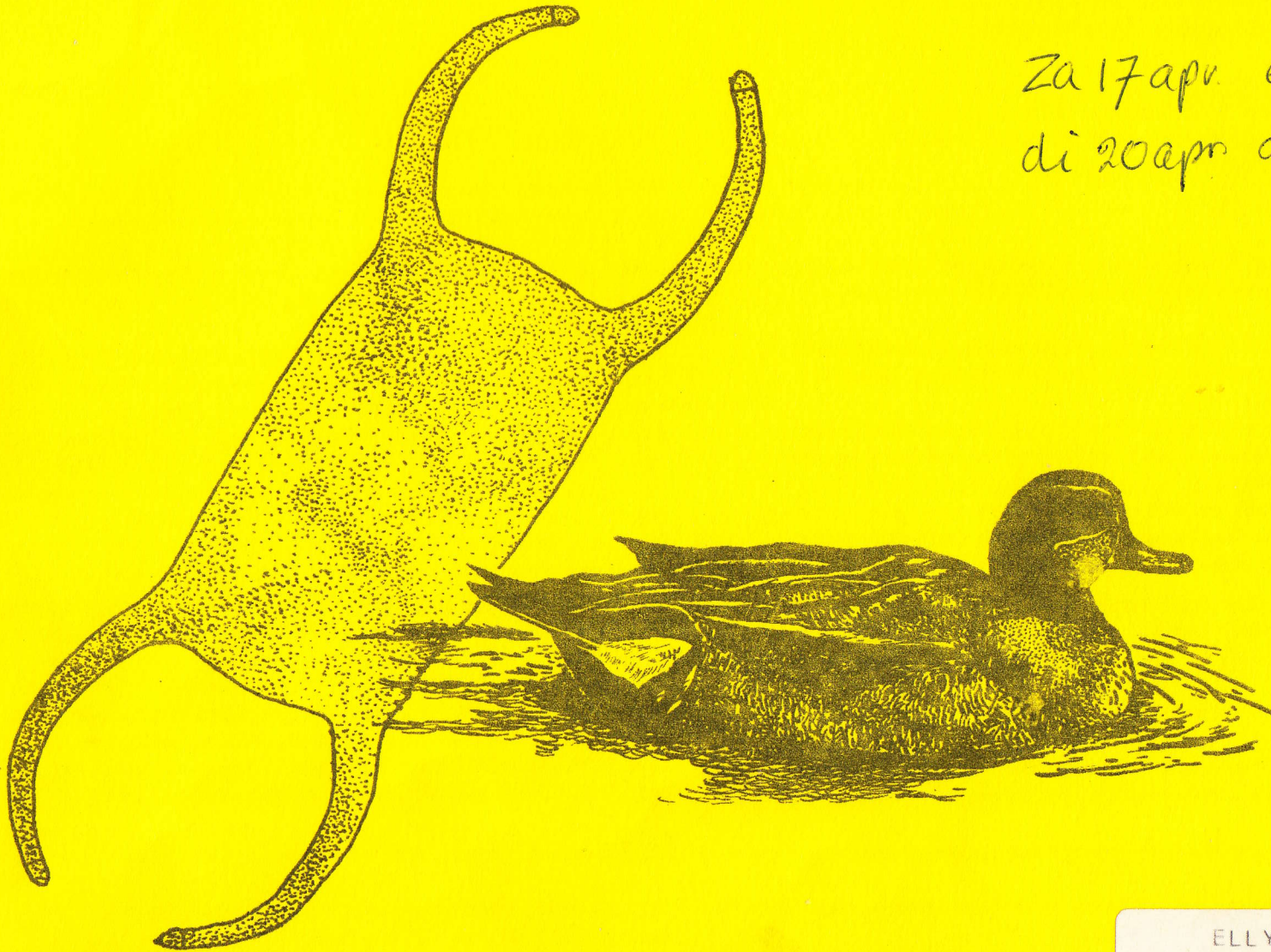

HAK-AL

NUM.4 April '76

Za 17 apr. exc. eendekors Baur
di 20 apr. dia's Galapagos
Open Hof Daur

ELLY HEYNES

CESAR FRANKSTRAAT 3

CULEMBORG

HAK-AL is het mededelingenblad van de
Natuur en Vogelwacht Culemborg NVWC

Redactieadres: Triosingel 27- Culemborg

Kontaktadres: Gerard van Zuylen - Zandstraat 32 A
Culemborg (03450-3922)

Begeleiding

Jeugdgroep: Leo v/d Kooy - Vliegerweg 3
Culemborg (03450-5450) en
Gerard van Zuylen

Coördinatie

Inventarisaties: Chris Kalden - Ravelijnstraat 51
Culemborg (03450-6213)

Bibliotheek: Frans Waroux. Complete boekenlijst
beschikbaar. Boeken in Het Kompas.

Lidmaatschap: Jeugdlidmaatschap f 5,-- per jaar
Individueel volw. f 10,-- per jaar
Gezin f 15,-- per jaar
Indien per post f 15,-- per jaar
De bedragen per vooruitbetaling te
voldoen.

"Het Vogeljaar" Jaarabonnement door overschrijving
van f 10,-- op de girorekening van
de NVWC met vermelding van "Vogeljaar"

Penningmeester: Frans Waroux - Mendelssohnlaan 7
Culemborg (0450-5393)
Gironummer 34 33 351 t.n.v. F. Waroux
rek. Natuur en Vogelwacht Culemborg.

Nieuwe leden: Opgeven bij de penningmeester.

Redactieteam: Harry en Jilles v/d Warenburg en
Breun Jansen.

Ter verklaring naam Hak-Al

Hakal is een Culemborgse (of Kuilenburgse) samenvoeging van
de uitroep HAD IK AL (planten of vogels gevonden of gezien).
Deze kreet is nogal eens te horen tijdens excursies en inven-
tarisaties.

April 1976

Wederom een nummer waarin wij U van een gevarieerde hoeveel-
heid wetenswaardigheden laten kennismaken.

Wij zijn er van overtuigd dat door het artikel over "Iets
over spinnen" U daarop een heel andere kijk zult krijgen.
Bovendien nemen zij in de natuur een zeer bijzondere en
nuttige plaats in.

Eveneens, zoals U aan de voorplaat kunt zien (plattegrond
van een eendekooi met een man, wintertaling) besteden wij
ruime aandacht aan "Eendekooien". Hetgeen bovendien verband
houdt met de excursie op 17 april aanstaande naar de eende-
kooi te Waardenburg waarbij wij op een grote belangstelling
rekenen. In het excursieprogramma vindt U hierover meer bij-
zonderheden. Verder willen wij nogmaals onder U aandacht
brengen dat door het in gebruik nemen van "Het Kompas" elke
vrijdagavond deze ruimte vanaf half acht geopend is en dat
er dan eveneens boeken uit de bibliotheek kunnen worden mee-
genomen. Een complete lijst van boeken en aanwezige verslagen
is aldaar aanwezig.

Namens de redactie (en andere personen) hopen we dat we weer
een lezenswaardig nummer voor U hebben gemaakt en laten we
hopen dat we wat mooier weer zullen krijgen dan in de afge-
lopen maand. Ondanks dat april doet wat hij wil, want maart
heeft al behoorlijk met z'n staart geroerd.

De redactie

Kopij voor voor volgende nummer uiterlijk
maandag 26 april inleveren.

In aansluiting op het artikel in het maart-nummer 1976 van Bas Middelkoop over "Met elf boeren op alternatieve toeren" geven wij U onderstaand een drietal adressen waar de zg. "Terschellinger kaas" verkrijgbaar is. t.w.

"De Groene Waterman"

Springweg 6 Utrecht

Het Reformhuis "Zonneveld

J.P. Coenstraat 84 Utrecht

Fa. Van de Ven

Rijsenburgse plein Driebergen

Verslag van het kömp te Hurwenen door Etha Struick en Bram van Tergouw (leden afdeling C.J.N. Utrecht en deelnemers aan het kömp).

Vrijdag 27 februari, eerste dag.

Bij toeval kwamen we langs Gerard's huis en hebben daar gerust na een zware fietstocht uit Utrecht. Na een tijdje rusten zijn we naar het postkantoor gereden om de rest van de meute op te halen. Toen we eindelijk, na een omweg gemaakt te hebben, om half negen in het dorps huis van Hurwenen aankwamen, pökten we onze spullen uit en werden door de reeds aanwezigen op chocomel ontvangen. Diezelfde avond zijn we nog op uilen-excursie gegaan, waarvan het resultaat 4 steenuilen was. Toen we terug kwamen was iedereen wel aan een goede nachtrust toe.

Zaterdag 28 februari, tweede dag.

Nadat we opgestaan waren, aten we brinta en brood en dronken we thee. Daarna gingen we op excursie, er waren 2 excursies núml. 1 loop- en een fietsexcursie. De waarnemingen waren o.a.

fuut	scholekster	zwarte kraai
geoorde fuut	strandloper	bonte kraai
waterhoen	grutto	roek
meerkoet	watersnip	kauw
blauwe reiger	silvermeeuw	ekster

tafeleend	kokmeeuw	klapekster
wilde eend	holenduif	vlaamse gaai
kuifeend	houtduif	koolmees
wintertaling	tortelduif	merel
grauwe gans	turkse tortel	grote lijster
kolgans	bosuif	roodborstje
dodaars	steenuil	spreeuw
torenvalk (t.v. tje)	ransuil	groenling
knobbelzwaan	gr.bonte specht	kneu
sperwer	veldleeuwerik	kramsvogel
buizerd	grasmus	vink
patrijs	huismus	heggemus
kievit	ringmus	smient

Zoogdieren: haas en konijn

Toen we terugkwamen aten we lekkere boerenkool met rookworst en als toetje hadden we appelmoes met krenten en kaneel. s'Avonds hebben we spelletjes gespeeld zoals: liften, moordenaartje (het geeft je toch te denken) en allerlei behendigheidsspelletjes.

Daarna was er weer het bed.

Zondag 29 februari, derde dag.

Er waren opnieuw een loop- en fietsexcursie. (o.a. rond de Kil) Loopex: Op een gegeven moment zagen we een groep rietganzen (± 12 ex.) op een veld neerstrijken, zodat wij onder de dijkrand bleven om ze niet te verjagen, maar..... Etienne had het bevel niet gehoord, dus liep hij vrolijk de dijk op en werd nog gewaarschuwd door Gerard en anderen maar Etienne zei dat er geen vogels waren en prompt vlogen de rietganzen op. Dit werd Etienne bijzonder kwalijk genomen met o.a. een forse scheldpartij.

Op de terugweg kwamen we een groep N.J.N.'ers tegen die bijna voorbij een klapekster reden. Even later dachten we nog een steenuil te zien (wat de nodige problemen gaf) en..... het was er een.

We aten bruine bonen met uien, waarvoor zich diverse mensen beschikbaar stelden om het klaar te maken. Ze kwamen wel huilend terug. Toe aten we yoghurt met mandarijnen en banaan. Gertjan had een dode buizerd gevonden, die nog onbeschadigd was. Harry heeft hem dezelfde avond nog mee genomen. (De buizerd wordt opgezet).

s'Avonds hadden we een bonte avond. Eerst deden we op voorstel van o.a. Cocky een spelletje liften. Na dit spelletje was de zwarte kunst aan de beurt ook in de vorm van een spel natuurlijk en daarna deden we het douanespel, waarbij een paar mensen, bij een poging om de douane te ontwijken, gepakt werden door een boer. Tijdens dit spel werden nog een steenuiltje en een vos waargenomen. Toen het ging regenen had uiteraard niemand zin om nog buiten door te spelen en daarom gingen we maar weer naar binnen. Daar hebben we toen nog levend kwartet gespeeld. Een ding wat hierbij opviel was dat de (slimme) tweeling Struick hetzelfdeonderwerp opschreef nml. "haar". Hierna deden we nog enkele behendigheidsspelletjes o.a. "de maan is rond". We hadden allen een ontzettende slaap en daarom gingen we maar slapen (pitten).

1 maart, vierde en laatste dag.

s'Morgens moesten we "De Kil" (dorpshuis en waar we logeerden) schoonmaken. Klieren of in de zon liggen dat probeerden 2 personen (waaronder Bram) tijdens de wandeling ter afsluiting van het kamp.

Om een uur taaiden (vertrokken?-red.) we af. Onderweg zagen we een ringslang en had iemand een gebroken ketting. In Culemborg werden we ontvangen met soep (plaatselijke goedheid van Culemborg). Daarna reden we naar Utrecht en Bunnik. We wilden Gerard en Cocky nog hulde brengen voor het goed georganiseerde kamp en het lekkere eten. Ook hulde aan Marjoleintje (dochttertje van Gerard en Cocky) die het ons zeer gezellig maakte.

Bram en Etha

Verslag plantenexcursie Mariënwaerd 13 Maart.

Zaterdag 13 Maart j.l. is de plantenwerkgroep voor de eerste keer naar Mariënwaerd getogen. We hebben ons daar voornamelijk beziggehouden met de "gebiedjes"indeling, waarvoor we soortenlijsten gaan maken.

Het was flink doorwerken, maar we zijn het hele gebied rond geweest en allemaal al goed enthousiast geworden, over wat we zo hier en daar al tegen kwamen.

O.a. erg mooie mossen en leuke varentjes op de stobben in de griend langs de Linse en uitgebloeide Hemelsleutel van vorig jaar langs de spoorbaan.

Het eerste bloeiende plantje zagen we daar ook "Kleine veldkers!"

Op weg naar huis kletsten we nog wat na., het is echt wel een half uur fietsen naar Mariënwaerd, vooral met wind tegen.

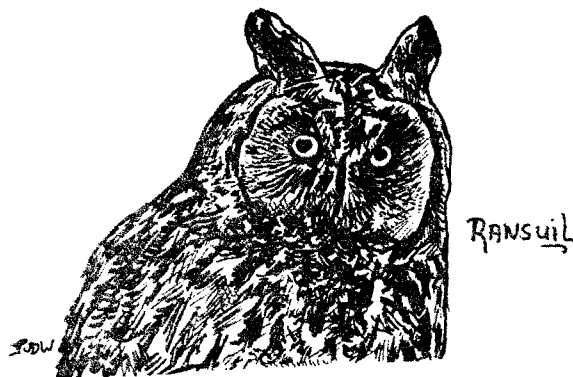
We vertrekken de volgende keren dus precies om half negen vanaf het postkantoor.

Mensen die vergeten hebben de wekker te zetten, komen ons dan wel achterop.

Het gebied is zo groot, dat we het niet in één morgen na kunnen lopen.
Met meerdere mensen lukt dat wel, want dan kun je in groepjes werken.
De eerstvolgende excursies zijn 27 Maart en 24 April a.s.

Tot ziens Han Jansen.

Bijzondere waarneming: 2 ransuilen in de griend.

Verslag van de vergadering van donderdag 18 maart jl.
in Het Kompas

Op deze avond is met name de jeugdbegeleiding ter sprake gekomen. Op dinsdagavond zijn een aantal jeugdbegeleiders bijeen gekomen om een aantal essentiële dingen met elkaar door te spreken.

Als belangrijkste is onder meer naar voren gekomen dat onder leiding van Henkjan Kievit en Kars Veling de griend langs de Prijsseweg zowel als Fort Everdingen volledig zullen worden geïnventariseerd.

Alle benodigde zaken zullen door hen worden verzorgd. Voor alle gegevens omtrent bezoeken aan deze gebieden en het doorgeven van informatie moet contact met een van bovenstaande vogelaars worden opgenomen.

Henkjan Kievit - Verdistraat 13 en

Kars Veling - Vivaldistraat 9.

Tijdstippen waarop excursies zullen aanvangen 07.00 uur. Het geheel staat onder supervisie van de jeugdbegeleiders.

Er zijn kontakten geweest met de CJN en de KJN. Binnenkort zal er door iemand een speciale jeugdavond worden verzorgd waarin het werk van deze bonden zal worden uiteengezet. Bovendien zal er dan iets verteld worden over "Zomerkampen" welke elk jaar door hen worden georganiseerd.

Voor de excursie op zaterdag 17 april a.s. naar de Eendekooi te Waardenburg is het vertrek per fiets vanaf het Jach gesteld op 13.00 uur.

Voor diegenen die niet in de gelegenheid zijn deze tocht (+ 25 km.) per fiets te maken gelieven vroegtijdig even contact op te nemen met Chris Kalden.

Naar de mogelijkheden voor een vogelexcursie in de buurt van Castricum met een overnachting van vrijdag op zaterdag zal door Leo v/d Kooy worden geïnformeerd. Indien mogelijk volgt hierover nader bericht.

Bij de Gemeente Culemborg zal worden verzocht om toestemming te verkrijgen in de toren van de Herv. Kerk een kerkuilenkast te plaatsen.

Bij Chris Kalden zijn plattegrondkaarten te verkrijgen van het landgoed "Mariënwaard". Deze kunnen worden gebruikt om inventarisatiegegevens door te geven.

Op een enkele uitzondering na zullen dit seizoen alle vroege excursies aanvangen om 07.00 uur.

Aanwezig waren: Gerard van Zuylen, Leo v/d Kooy, Hans v/d Berg, Kars Veling, Harry v/d Warenburg, Frans Waroux, tevens een viertal jeugdleden.

De volgende vergadering in Het Kompas wordt gehouden op donderdag 22 april a.s.

Inventarisatie voor de jeugd

Op de vergadering van 19 februari werd afgesproken, dat de jeugd ook enkele gebiedjes zal gaan inventariseren. Deze gebiedjes zijn: het 2e fort met de daarbijgelegen plasjes en een griend langs de Prijsseweg.

Dit griendje is erg interessant omdat er hout van 2 verschillende jaren op staat, zodat we kunnen vergelijken waar de meeste, en welke, broedvogels zitten.

Omdat Harry en Jilles het 2e fort vorig jaar ook al geïnventariseerd hebben, is er goed vergelijkingsmateriaal aanwezig. Er zullen tochtjes heen gemaakt worden. De data en tijda zullen op de jeugdbijeenkomsten worden afgesproken. Voor meer informatie inlichtingen bij:

Henkjan Kievit
Verdistraat 13
Culemborg
tel. 03450-4561

Kars Veling
Vivaldistraat 9
Culemborg
tel. 03450-3043

Jeugdnatuurbonden

Er zijn in Nederland 3 landelijke jeugdnatuurbonden dat zijn:

De N.J.N. (= Nederlandse Jeugdbond voor Natuurvrienden)

De K.J.N. (= Katholieke Jeugdbond van Natuurvrienden)

De C.J.N. (= Christelijke Jeugdbond van Natuurvrienden)

De C.J.N. zal verder in dit verhaal aan de orde zijn al geldt het komende natuurlijk ook voor de andere 2 in grote lijnen. (Overigens zijn de C.J.N. en de K.J.N. bezig met een fusie of zijn ze inmiddels gefuseerd).

Er zijn binnen de C.J.N. natuurlijk verschillende zaken aan de orde die allemaal met de natuur te maken hebben. Ik zal proberen om een aantal van die zaken nader te belichten. De C.J.N. is vooral bedoeld voor mensen tussen de 12 en 25 jaar oud. In diverse plaatsen zijn afdelingen gevestigd. O.a. in Utrecht is een afdeling en in Tiel is er een afdeling van de N.J.N.

wat doet zo'n afdeling nu? Ze houden net als onze club excursies, avonden, inventarisaties en ook kampen.

In vakanties organiseert de bond kampen in binnenland en buitenland. Tijdens die kampen wordt er veel natuurkennis bijgebracht maar er worden ook andere leuke dingen gedaan zoals volksdansen, spelletjes en dat alles is om de jeugd een leuke en leerzame vakantie te geven.

Dan is er nog een belangrijk iets binnen de C.J.N. namelijk de werkgroepen die er zijn om de mensen die zich in een bepaald onderwerp willen specialiseren aan hun trekken te laten komen. Die werkgroepen organiseren ook excursies en kampen en geven ook een eigen blad uit. Er worden ook onderzoeken gedaan die op het gebied van zo'n werkgroep liggen.

Er zijn 6 werkgroepen binnen de C.J.N.:

- De V.W.G. - vogelwerkgroep, zij doet ondermeer inventariseren, nestkasten maken en ophangen, tellingen etc.
- F.W.G. - plantenwerkgroep, zij doet ondermeer aan mossen, paddestoelen, watervegetatie en natuurlijk de onkruiden en andere plantjes bekijken.
- S.W.G. - strandwerkgroep, deze groep is gespecialiseerd op het gebied van wat er op het strand te vinden is.
- Z.W.G. - zoogdierenwerkgroep, ze houdt zich bezig met muizen, herten, zwijnen, het voorkomen van vleermuizen en andere dieren.
- G.W.G. - geologiewerkgroep, deze groep bekijkt zwerfkeien, zoekt fossielen en doet bodemonderzoeken.
- W.I.H.H. - werkgroep voor insecten, herpetologie en hydrobiologie, wat inhoudt dat ze zich bezig houdt met kevers, salamanders, libellen en allerlei insecten.

Je ziet, er bestaan genoeg mogelijkheden om aan je trekken te komen.

Verder is er nog een Natuurbeschermingskommissie actief, die uit leden van de 3 jeugdnatuurorganisaties bestaat. Dit is in grote lijnen wat een jeugdbond als de C.J.N. allemaal doet op het gebied van de natuur. Als je meer wil weten over de jeugdnatuurbonden dan kan dat, er zijn verschillende mogelijkheden. Begin mei komt er iemand van de C.J.N. speciaal om voorlichting te geven (Wim Smit van de afdeling Utrecht). Verder is er documentatiemateriaal over de bonden in het Kompas aanwezig. (o.a. de Trias een wetenschappelijk blaadje, het clubblad en het excursieblad

van de afdeling Utrecht en een landelijk blad). Wie vragen heeft kan o.a. bij mij en Gerard van Zuylen terecht of bij iemand anders die iets van de bonden afweet. Maar hou in ieder geval het excursieprogramma in de gaten want daar komt de avond over de C.J.N. in te staan.

Een ieder die informatie wil hebben weet nu waar en wanneer hij/zij die informatie kan krijgen. Maak er gebruik van.

Harry v.d. Warenburg.

Verslag dia-, filmavond knotwilgen snoeien.

Donderdag 25 maart jl. was het weer zover. De afsluiting van het knotwilgenseizoen 1975-1976. Er werd begonnen met het vertonen van een groot aantal geweldige dia's gemaakt door diverse personen. De dia's waren van een zeer goede kwaliteit en dit werd zeer gewaardeerd door de aanwezigen. De opkomst was groot (+ 70 personen) en dit maakte deze avond extra-geslaagd. Diverse mensen kregen wat aangeboden (wegens kleine ongevalletjes of bijna ongelukjes). Koos Rypkema mag gerust genoemd worden i.v.m. een ongeval met zijn motorzaag. Hij kreeg o.a. een prachtig geborduurde broek met de tekst "Knot ze goed". Hij beloofde deze broek zeker te dragen.

Na de vertoning van de dia's was er pauze waarin iedere deelnemer aan het knotten een exemplaar van de brochure getiteld "De knotwilg" kreeg aangeboden. Tevens mocht iedereen een formulier invullen waarop enige vragen stonden die er onder meer opstonden om de organisatoren voor het komende knotjaar een idee te geven wat de knotters zoal wilden en denken over het knotten, o.a. hoe we het komende jaar te werk moeten gaan. Na de pauze werden er twee natuurfilms gedraaid met de titels "De Bosplaat" en "De hoge Veluwe". Twee uitstekende films die vrijwel bij iedereen in de smaak vielen. Wel moest beloofd worden dat de film over de Biesbos volgend jaar gedraaid zal worden.

Tot slot een compliment aan Chris Kalden die alles zo voortreffelijk georganiseerd heeft dit jaar en ook voorgaande jaren. Hij heeft er vele uren (zeg maar dagen) aan besteed en dat mag zeker niet over het hoofd worden gezien. Chris, namens alle deelnemers hartelijk bedankt voor al je werk dat je gedaan hebt om ons enkele hartstikke fijne dagen te bezorgen.

Harry v.d. Warenburg

Clubhuis Kompas

Sinds enkele maanden heeft de natuur- en vogelwacht de beschikking over een ruimte in het Kompas in de Slotstraat.

Nadat er geveerd is en de wanden behangen zijn met affiche's en dergelijke, zijn er al een paar bijeenkomsten gehouden.

Maar uit het bezoek blijkt, dat slechts weinig leden weten, dat het Kompas elke vrijdagavond van 7 tot 9 uur open is, dat er koffie te krijgen (en limonade), dat de bibliotheekboeken er te vinden zijn en dat er redelijk aantal tijdschriften te lezen valt.

Bovendien is het de ideale plaats om de laatste nieuwtjes te horen, waarnemingen en vondsten te bepraten en de diverse activiteiten te weten te komen die naast het excursieprogramma plaats vinden.

Maak er eens een gewoonte van om vrijdagavond even aan te wippen !!

iets over SPINNEN

Er zijn denk ik maar weinig mensen die spinnen aantrekkelijke dieren vinden. Meestal worden zij eerder doodgemaakt of verjaagd dan dat zij worden bewonderd. Nu zul je misschien zeggen, nou ja, die paar spinnetjes die hier en daar wat zitten weggekropen in een donker hoekje, daar ben je ook zo op uitgekeken. Nou, denk dat maar niet. Alleen al in ons eigen land leven al ruim 450 verschillende soorten, en er zijn nog vele soorten die op hun ontdekking wachten. Voorlopig kunnen onze spinnenonderzoekers dus nog vooruit.

Het is alleen zo jammer dat er maar zo weinig mensen zijn die zich met deze dieren bezighouden. Hetgeen ook een verklaring is waarom er maar zo weinig boeken over spinnen te koop zijn. We moeten ons dus maar behelpen met hetgeen we hebben.

Wanneer je er echt naar op zoek gaat zitten er overal wel spinnen. Vooral nu, in de koudere maanden zijn er veel spinnen die een beschut plekje hebben gezocht op de vreemdste plaatsen in schuren, huizen, onder stenen

achter boomschors en andere veilige plaatsen om de ergste koude te kunnen doorstaan.

Nie nu omstreeks deze tijd maart/april, eens op een zonnige warme dag naar buiten gaat en wat snuffelt tussen gras of oude bladeren zal er versteld van staan zoveel spinnen er nog zo rondkruipen.

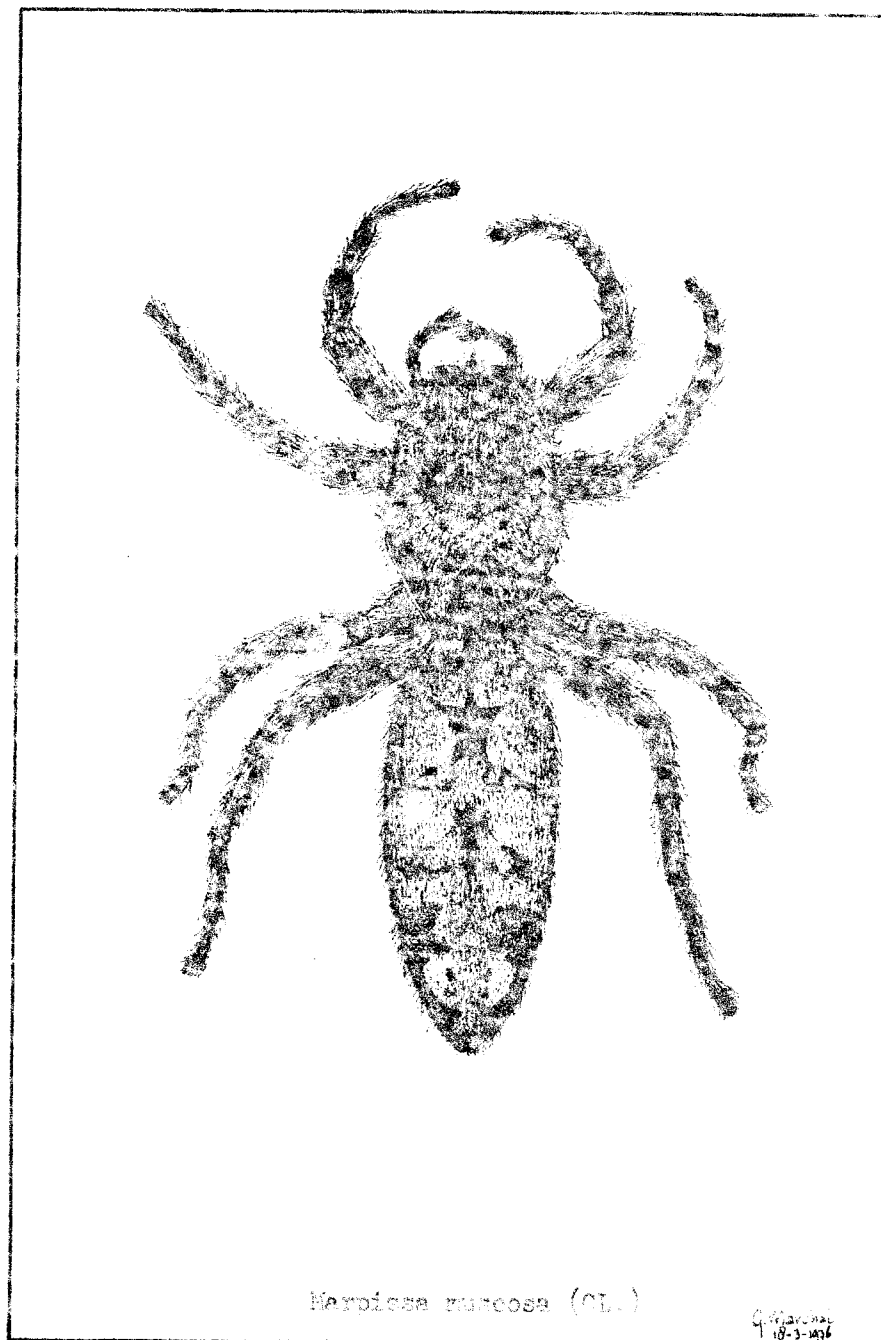
Niet alleen op deze plaatsen zijn ze te vinden, doch wanneer je er eenmaal een beetje op begint te letten vooral in de komende zomer en herfst, vind je ze overal. Op en in de grond, waar ze in kleine holletjes wonen, op planten, bomen, struiken, op muren, onder stenen en mos, zelfs in het water komen spinnen voor. Zo stond er in de waarnemingenlijst van het excursieverslag naar "De Hoge Veluwe" (Hak-A1 1976/3) onder insekten "springspinnetje" en "springstaart".

Een springspin is echter geen insect maar een spin hetgeen een aparte orde is in de systematiek (orde ARANEAE). Een springstaart daarentegen is een laag ontwikkeld insect behorend tot de onderklasse (APTERYGOTA).

In Hak-A1 1976/3 staat op pag. 7 onder fig. 14 een springstaart afgebeeld.

We zullen het nu alleen over de springspin hebben. Spinnen onderscheiden zich o.a. van insecten doordat bij de spinnen het lichaam in twee delen is verdeeld, nl. het kopborststuk en het achterlijf (fig. 2 en 3). Deze twee delen zijn door een diepe insnijding van elkaar gescheiden en slecht d.m.v. een dun steeltje (zr. petiolus) met elkaar verbonden. Zij bezitten acht poten die aan het kopborststuk vastzitten (fig. 3). Het achterlichaam heeft geen direkt herkenbare ledematen en is ongesegmenteerd. Aan het uiteinde van het achterlijf of in ieder geval kort daarbij zitten de spintepels (fig. 2, 3 en 6).

Het springspinnetje vond Frans Waroux achter een los getrokken stukje boomschors van een naaldboom. Eerst was er niet veel van het beestje te zien omdat het zich ingekapseld had in een wit/grijs spinseltje, een z.g. schuilwebje, waarin ze de winter doorbrengen. Na enig reputer kwam hij toch tevoorschijn. Het eerste wat ons opviel was zijn bijzonder mooie tekening op het achterlijf. Het was een prachtig diertje

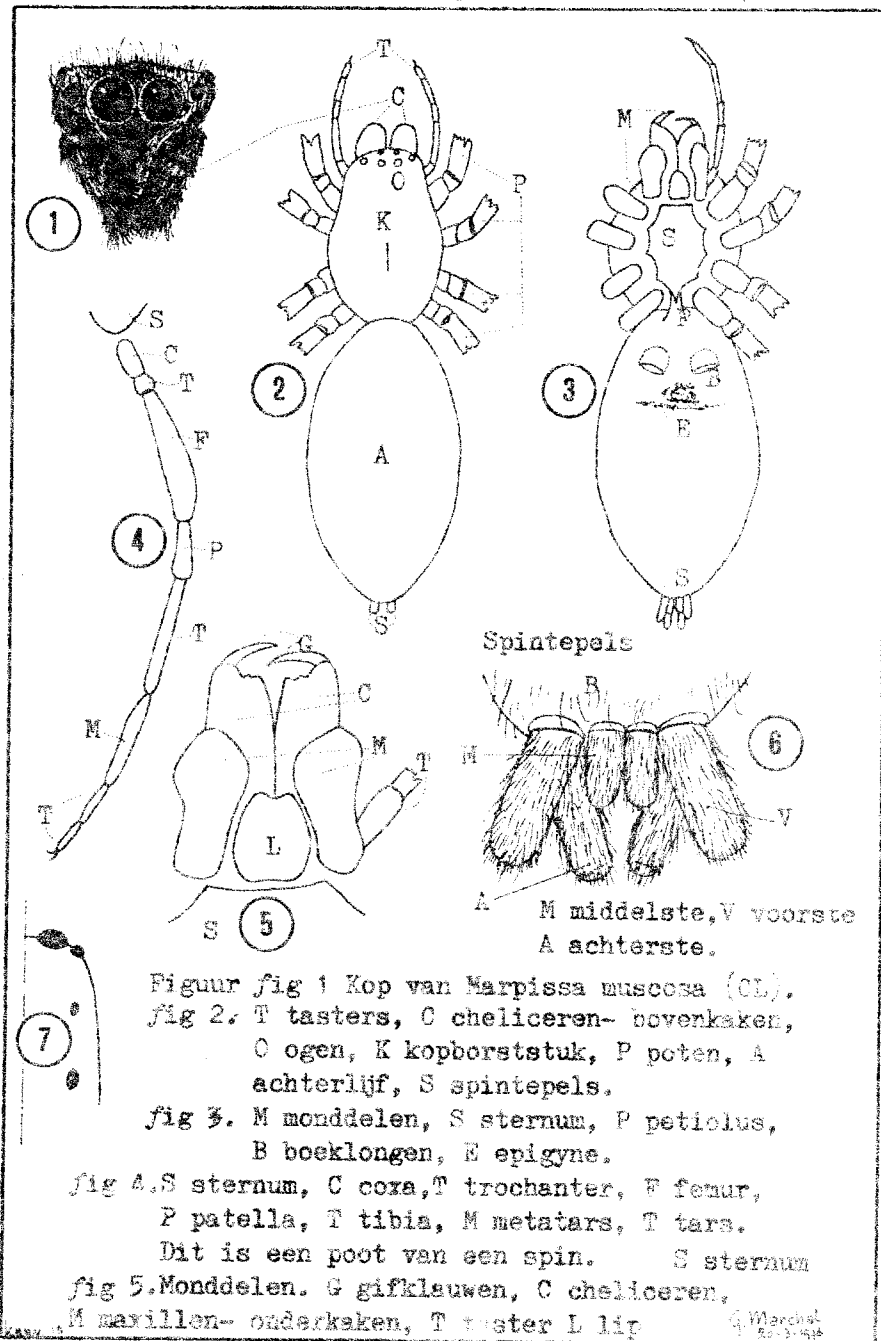

Harpissa rufocosa (Cl.)

G. Waroux
10-3-46

Bovenzijde

Onderzijde

Figuur fig 1 Kop van Marpissa muscosa (CL).
 fig 2. T tasters, C cheliceren- bovenkaken,
 O ogen, K kopborststuk, P poten, A
 achterlijf, S spintepels.
 fig 3. M monddelen, S sternum, P petiolus,
 B boeklongen, E epigyne.
 fig 4. S sternum, C coxa, T trochanter, F femur,
 P patella, T tibia, M metatars, T tars.
 Dit is een poot van een spin. S sternum
 fig 5. Monddelen. G gifkluuwen, C cheliceren,
 M maxillen- onderkaken, T taster L lip

Spintepels
 A M middelste, V voorste
 A achterste.

en met kleine dribbelpasjes liep het over onze handen. Af en toe zat hij stil zodat we gelegenheid kregen hem met een loupe te bekijken.

Ik heb het spinnetje mee naar huis genomen en getracht hem te determineren. Ik moet eerlijk bekennen dat dat mij niet helemaal gelukt is maar voor 90% ben ik er zeker van dat hij MARPISSA MUSCOSA (CL) heet behorend tot de familie SALTICIDAE (Springsp.) Hiervan zijn tot nu toe 18 geslachten met 33 verschillende soorten in ons land voorgekomen.

Het zijn leuke diertjes waarbij vooral de twee grote diepblauw/groene ogen opvielen. (Fig. 1). Spinnen hebben acht ogen welke in drie rijen op het kopborststuk staan. Figuur 7 is een schetsje zoals de ogen ongeveer staan bij MARPISSA MUSCOSA.

Springspinnen kenmerken zich door een boekig kopborststuk (Voor de benamingen van de lichaamsdelen zie fig. 2, 3 en 4), een slank achterlijf, wat nooit dik is, en vrij korte maar stevige poten, allemaal bijna even lang.

Zij leven in het algemeen van insecten. Sommige soorten spinnen leven meer van vliegen en muggen, met name webmakende spinnen, terwijl andere soorten sprinkhanen, honingbijen en vlinders vangen welke d.m.v. hun kaken worden uitgezogen (Fig. 5). Het komt ook voor dat soortgenoten elkaar aanvallen. Verschillende soorten insecten zoals kevers, wantsen, en vliesvleugeligen (wespen, e.d.) worden bij voorkeur verneden. Gewoonlijk eten spinner alleen levend voedsel. Dit is mooi te zien bij één van onze huisspinnen (TEGENARIA FERRUGINEA P.). Stop hem in een glazen pot en geef hem een maand geen voedsel. Stop daarna een bromvlieg in de pot en je zult zien hoe de spin de vlieg vangt en hem daarna leegzuigt. Je zult misschien zeggen, een spin een maand geen voedsel geven, gaat hij dan niet dood? Nee, ofschoon ik niet weet of dat voor alle soorten geldt. In ieder geval kunnen de meeste grote soorten maanden, sommige zelfs langer dan één jaar zonder eten of drinken.

Maar ik ben geloof ik aardig afgedwaald van onze springspin MARPISSA MUSCOSA. Deze vangen hun prooi niet met een web, maar hun

naam zegt het al, zij bespringen hun prooi.

Zien zij in hun jachtgebied(je) een vlieg of een mug, die ze op ongeveer 10 cm. kunnen herkennen, dan sluipen ze langzaam dichterbij waarna ze zich met een sprong op hun prooi werpen. Ondertussen zijn ze voortdurend verbonden met een spindraad welke aan hun ondergrond vastreicht is. Zo bestaat er geen direct gevaar wanneer een sprong eens zou mislukken.

Soms zullen springspinnen hun prooi ter plaatse uit maar het kan evenveel gebeuren dat je ze met een vlieg tussen de kaken ziet lopen waarmee ze soms nog sprongen van enkele centimeters maken.

MARPISSA MUSCOSA (zie de grote tekening), waarvan we het wijfje hebben gevangen is een spin welke veel op en onder boomstems en op oude schuttingen voorkomt. Ons ex. is 8,5 mm. groot, maar ze kunnen tot 12 mm. groot worden (zonder poten). Het mannetje wordt niet groter dan 8 mm.

De kleur is gelijk bruin met donkere vlekken op het lichaam.

Bij spinnen kan men zien of het een mannetje of een wijfje is, althans bij de volwassen exemplaren. Het is een wijfje indien er een EPIGYNE (Fig. 3) aanwezig is. D.w.z. een geslachtsopening welke door chitinelijsten omgeven is.

Het is een mannetje wanneer het uiteinde van de taster (Fig. 2) fijne chitinestructuren vertonen (copulatie-orgaan).

Zo, dit was het voor deze keer en heeft U eens iets leuks of bijzonders bel of schrijf mij gerust eens.

Gerrit Marchal

Sluis Zuid 2

Wijk bij Duurstede 03435-2278

OVER EENDENKOOIEN

Hoewel er in ons land verschillende typen eendenkooien zijn, al naar de streek waar ze zijn gelegen, is het principe overal eender: een ondiepe plas van bepaalde vorm met daarop uitmondend een aantal gebogen vangpijpen. Het meest voorkomende type kooi heeft de vorm van een rogge-el.

Van dit type is een plattegrond getekend.

Ook de hierna volgende beschrijving is die van een model-eendenkooi. Plaatselijk kunen er variaties mogelijk zijn, waarvan enkele u tijdens de excursie zeker zullen opvallen.

DE KOOI, EEN IDYLLISCHE TUIN

De goede opmerker herkent de kooi al van verre als een mooie boomgroep in het gewoonlijk nogal open, vlakke land.

Aan de ingang wordt hij zwijgend ontvangen door tientallen jaren oude en door de tijd gekromde knotwilgen, soms ook knotpopulieren. Begroeid met mos en dikwijls met eikvarens en andere planten zijn ze het symbool van natuurlijke ongereptheid en weldadige rust, zoals trouwens de hele kooi dit uitstraalt. Maar vergist u zich niet, praktisch alles in de kooi heeft een door de kooiker bepaalde plaats en functie. Het uiteindelijke doel is eenden lokken en eenden vangen.

Daarom eerst iets over de eend en zijn leefwijze.

Behalve de gewone wilde eend die bij ons inheems is, zijn er nog veel andere : Sorten als wintertaling, slobbeend, smient en pijlstaarteend, die overwegend in noordelijke streken broeden en ons land aandoen op hun trek naar het zuiden. De trek begint al in de zomer en is in herfst en winter vooral afhankelijk van het weer in Noord-Europa en bij ons. Hoe m. er vorst en dus minder open water des te verder vliegen de eenden naar het zuiden. Vorst in het noorden en open water in onze streken brengt talloze soorten naar onze waterrijke gebieden langs de rivieren en buitendijkse gronden waar voedsel in overvloed is. Dat voedsel zoekt de eend bij voorkeur 's nachts. Nog voor het krieken van de ochtend vliegt hij landinwaarts om op de daarvoor geschikte plaatsen — dat betekent beschutte en vooral rustige terreinen — de dag door te brengen met 'toilet maken', slobberen en slapen. Daar, aan de randen van de voedselgebieden dus, liggen de kooien uitsluitend te wachten op de eenden die er willen neerstrijken of invallen zoals de kooiker zegt.

Op dat moment begint de kooiker zijn werk, maar daar-

naam zegt het al, zij bespringen hun prooi.

Zien zij in hun jachtgebied(je) een vlieg of een mug, die ze op ongeveer 10 cm. kunnen herkennen, dan sluipen ze langzaam dichterbij waarna ze zich met een sprong op hun prooi werpen. Ondertussen zijn ze voortdurend verbonden met een spindraad welke aan hun ondergrond vastreicht is. Zo bestaat er geen direct revaar wanneer een sprong eens zou mislukken.

Soms zullen springspinnen hun prooi ter plaatse uit maar het kan evenveel gebeuren dat je ze met een vlieg tussen de kaken ziet lopen waarmee ze soms nog sprongen van enkele centimeters maken.

MARPISSA MUSCOSA (zie de grote tekening), waarvan we het wijfje hebben gevangen is een spin welke veel op en onder boomschors en op oude schuttingen voorkomt. Ons ex. is 8,5 mm. groot, maar ze kunnen tot 12 mm. groot worden (zonder poten). Het mannetje wordt niet groter dan 8 mm.

De kleur is gelijk bruin met donkere vlekken op het lichaam.

Bij spinnen kan men zien of het een mannetje of een wijfje is, althans bij de volwassen exemplaren. Het is een wijfje indien er een EPIGYNE (Fig. 3) aanwezig is. D.w.z. een geslachtsopening welke door chitinelijsten omgeven is.

Het is een mannetje wanneer het uiteinde van de taster (Fig. 2) fijne chitinestructuren vertonen (copulatie-orgaan).

Zo, dit was het voor deze keer en heeft U eens iets leuks of bijzonders bel of schrijf mij gerust eens.

Gerrit Marchal

Sluis Zuid 2

Wijk bij Duurstede 03435-2278

OVER EENDENKOOIEN

Hoewel er in ons land verschillende typen eendenkooien zijn, al naar de streek waar ze zijn gelegen, is het principe overal eender: een ondiepe plas van bepaalde vorm met daarop uitmondend een aantal gebogen vangpijpen. Het meest voorkomende type kooi heeft de vorm van een rogge-el.

Van dit type is een plattegrond getekend.

Ook de hierna volgende beschrijving is die van een model-eendenkooi. Plaatselijk kunen er variaties mogelijk zijn, waarvan enkele u tijdens de excursie zeker zullen opvallen.

DE KOOI, EEN IDYLLISCHE TUIN

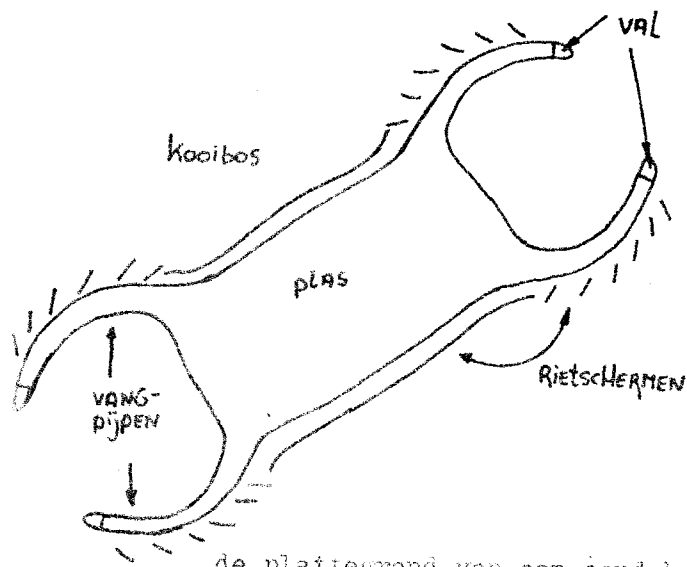
De goede opmerker herkent de kooi al van verre als een mooie boomgroep in het gewoonlijk nogal open, vlakke land.

Aan de ingang wordt hij zwijgend ontvangen door tientallen jaren oude en door de tijd gekromde knotwilgen, soms ook knotpopulieren. Begroeid met mos en dikwijls met eikvarens en andere planten zijn ze het symbool van natuurlijke ongereptheid en weldadige rust, zoals trouwens de hele kooi dit uitstraalt. Maar vergist u zich niet, praktisch alles in de kooi heeft een door de kooiker bepaalde plaats en functie. Het uiteindelijke doel is eenden lokken en eenden vangen.

Daarom eerst iets over de eend en zijn leefwijze.

Behalve de gewone wilde eend die bij ons inheems is, zijn er nog veel andere : Sorten als wintertaling, slobbeend, smient en pijlstaarteend, die overwegend in noordelijke streken broeden en ons land aandoen op hun trek naar het zuiden. De trek begint al in de zomer en is in herfst en winter vooral afhankelijk van het weer in Noord-Europa en bij ons. Hoe m. er vorst en dus minder open water des te verder vliegen de eenden naar het zuiden. Vorst in het noorden en open water in onze streken brengt talloze soorten naar onze waterrijke gebieden langs de rivieren en buitendijkse gronden waar voedsel in overvloed is. Dat voedsel zoekt de eend bij voorkeur 's nachts. Nog voor het krieken van de ochtend vliegt hij landinwaarts om op de daarvoor geschikte plaatsen — dat betekent beschutte en vooral rustige terreinen — de dag door te brengen met 'toilet maken', slobberen en slapen. Daar, aan de randen van de voedselgebieden dus, liggen de kooien uitsluitend te wachten op de eenden die er willen neerstrijken of invallen zoals de kooiker zegt.

Op dat moment begint de kooiker zijn werk, maar daar-

de plattegrond van een eendekooi

over straks.

De kern van de kooi is de kooiplas, soms een natuurlijke plas maar dikwijls gegraven, en dan rechthoekig van vorm en niet dieper dan 1 tot 1½ meter. De oevers zijn door houtgewas beschermd en in de regel rondom afgeschermd met rietmatten vanwege de inkijk en de rust. Daaromheen ligt het kooibos bestaande uit enkele groepen hoge, soms monumentale bomen en lager houtgewas als els, knotwilg, knotpopulier en knot-es, dat door de kooiker met opzet kort wordt gehouden. De hoge bomen mogen gerust van veraf als baken dienen maar het hout daartussen mag vooral niet zo hoog worden dat het de aanvliegende eenden zou hinderen!

Het kooibos is een lust voor het oog. Alles ademt rust en natuurlijk evenwicht. Dat laatste mag dan op schone schijn berusten, toch is de kooiker erin geslaagd om, samenspeelend met de natuur, een omgeving te scheppen die niet alleen de eenden — waar het tenslotte om gaat — maar ook ons vertrouwen inboezemt en rust geeft.

Een rijke ondergroei zorgt voor kleur en geur in elk jaargetijde; het speenkruid in het voorjaar; gele lissen en bloeiende meidoorn in de voorzomer; moerasspirea, katstaart, valeriana, engelwortel en hop in zomer en herfst. En dit is nog maar een klein deel van het veelkleurige natuurpalet.

Uilen broeden er in de holle knotbomen en ook dagrovers als torenvalk, boomvalk en in de winter buizerd hebben er hun domein. Wielewaal, nachtegaal, roodborst, mees, vink en tortelduif, vinden met nog veel andere soorten in kooibossen hun broedplaatsen.

Maar wij gaan even terug naar de plas.

Daar huizen eenden die er broeden en er overdag permanent blijven.

Zij hebben zich om de een of andere reden niet laten vangen en zijn min of meer vertrouwd geraakt met de gang van zaken in de kooi. Ze zijn 'verkoooid' zoals de kooiman zegt.

Deze eenden vormen de 'stal' en hebben een héél belangrijke taak.

Gedurende de trek fourageren zij 's nachts aan de rivieren en het buitenwater. Zij lokken er de wilde doortrekkers aan en nemen ze mee naar 'hun' plas. Daar wacht de kooiker om 'stal' en doortrekkers op zijn manier te scheiden!

Behalve de staleenden heeft de kooiker ook nog de beschikking over lokeenden; ze zijn dikwijls gekortwiekt, trekken dus niet 's nachts naar de voedselgebieden zoals de staleenden en worden dan ook regelmatig in de vangpijpen door de kooiker gevoerd. Hun taak is het in de vangpijpen lokken van hun wilde soortgenoten.

Een listig in de rietmatten uitgespaard vizier gunt in onze

Waardenburgse kooi aan de bezoekers een blik op de zo idyllisch gelegen kooiplaats. In het voorjaar broeden er op de plas ook meerkoet en waterhoen. Wie geluk heeft kan zelfs de reiger van dichtbij gadeslaan, statig wadend door het water en plotseling pijlsnel pikkend als er iets van zijn gading in het water beweegt.

Dat hermelijn, wezel en bunzing aangelokt door eieren en kuikens ook een 'graantje willen meepikken', wie zal het hun kwalijk nemen? Maar de kooiker is fel op ze gebeten en vervolgt ze waar hij maar kan.

Op elke hoek van de plas is een brede sloot gegraven die in een bocht loopt, geleidelijk smaler en ondieper wordt en tenslotte eindigt.

Dit is de vangpijp waar zich heel het vernuftige vangproces afspeelt.

In welk van de 4 pijpen gevangen wordt hangt van de windrichting af. Eenden zwemmen nl. in die pijp waar de wind ze tegemoet waait. De oevers van de vangpijp zijn bij de uitmonding in de plas met dwarsstaande rietmatten afgeschermd om elke verontrusting van de vogels op de plas uit te sluiten. Dat de pijp in een kromming verloopt heeft een listige opzet: de eenden op de plas mogen vooral niet zien wat zich aan het eind van de pijp afspeelt wanneer voor zoveel soortgenoten het doek definitief valt!

De pijp is vanaf zijn monding overloepeld door steeds lager wordende bogen van teenhout waarover netwerk of kippegaas is gespannen. Wat eenmaal de pijp in zwemt

kan dus niet meer de vrije lucht tegemoet.

Aan de buitenbocht van de pijp zijn manshoge rietschermen geplaatst die een heel flauwe hoek maken met de oeverlijn en elkaar overlappen, zodat ze zich vanaf de plas als één geheel voordoen. Daarachter is dikwijls een manshoge rietschutting aangebracht die de kooiker in staat moet stellen ongezien langs de vangpijp te lopen.

Aan het einde van de pijp bevindt zich de val die de kooiker van buitenaf met een klapdeurtje kan openen.

Van maart tot eind juli staat de vangst stil. Er is dan geen trek van eenden. Alleen de 'stal' bevolkt dan de kooi. In die tijd moet de kooiker alle onderhoud en herstellingen verrichten zoals b.v. het houtgewas terugkappen waar dat nodig is, de beschoeiing van de kooiplas bijhouden, de rietmatten controleren, de vangpijpen waar nodig herstellen. Het daarbij gebruikte materiaal levert de kooi bijna geheel zelf. Alleen kippegaas en soms ook riet moeten van elders komen.

Tegen augustus behoort de kooi weer het toonbeeld van rust en stilte te zijn. De bedrijelige schijn is weer volmaakt!

DE VANGST

Als nog vóór het ochtendgloren de eenden invallen moet er open water zijn bij en in de vangpijpen, waar zal worden gevangen. In nazomer en herfst is dit geen probleem maar wanneer de vorst is ingevallen, moet de kooiman letterlijk voor dag en dauw aan het werk om waar het nodig is het ijs stuk te hakken en de schotsen op te ruimen. Steeds als de kooiman naar zijn plas gaat neemt hij een rokende turf mee 'om de mensengeur te verdringen'. De vraag in hoeverre eenden kunnen ruiken en of ze de mens inderdaad aan zijn geur herkennen is nog steeds niet volmaakt opgelost. Daarom houdt vrijwel elke kooiker zich maar trouw aan het eeuwenoude recept van de rokende turf.

Meestal heeft een kooi bij de ingang van het bos een houten keetje het z.g. kooihuisje waar de kooiker zijn gereedschap bewaart, het voer waar zijn eenden opslaat en waar hij zich in het koude seizoen bij een potkacheltje warmen kan.

Nu is het wachten op de eenden.

Zijn die ingevallen en hebben ze hun rustplaatsen gevonden op het water bij de pijp of op het stuk wal Kant dat bij elke pijp uitnodigend ligt te wachten, dan is het zaak ze de vangpijp in te lokken.

Dat nu is de hoogst belangrijke taak van een hondje, een

speciaal voor dit werk afgericht dier dat rustig zijn 'nummer' afwerkt zonder veel aandacht aan de eenden te schenken. Omgekeerd is dat echter wél het geval!

Wanneer het hondje door een poortje in het rietscherm aan de plas (zie A op de tekening) plotseling tevoorschijn komt, langs de oever loopt en aan het begin van de vangpijp eensklaps weer verdwijnt tussen de schuinstaande matten, dan jaagt hij niet alleen alle op de wal rustende eenden het water in, wekt beroering op de plas, maar maakt ook al het eendevolk nieuwsgierig, doodnieuwsgierig zelfs. Met de lokkers en de staleenden voorop zwemt de hele troep de pijp in, aarzelend en op zijn hoede, maar onweerstaanbaar aangetrokken door de verschijning van het hondje.

Weer verschijnt het hondje tussen de schuinstaande rietmatten maar nu verder in de pijp. Onderwijl strooit de kooiman — die alles door kleine loergaatjes in de rietmatten volgen kan — voer voor zijn lokeenden die, aan deze handeling gewoon, verder en verder de pijp inzwemen, hun wilde verwanten meevoerend. Als het hondje zich naar het oordeel van de kooiker vaak genoeg heeft verloond om de eenden ver in de pijp te lokken volgt het spannendste moment van de vangst.

De kooiman loopt in de dekking van de rietschutting die achter de schuinstaande rietmatten is geplaatst naar voren en vertoont zich plotseling achter de eenden aan het begin van de pijp in zijn volle lengte. Lokkers en staleenden reageren rustig of in het geheel niet: ze kennen zo langzamerhand het spelletje wel.

Maar de wilde eenden vliegen in paniek verder de pijp in nagejaagd door de kooiman die nu wel zorgt steeds tussen de schuingeplaatste rietmatten zichtbaar te blijven.

Enkele moeilijk te vangen eendensoorten als talingen en slobeenden hebben soms de durf om terug te vliegen, langs de kooiker heen de pijp uit en de vrijheid tegemoet. Ook hebben enkele wilde eenden zich niet ver genoeg de pijp in laten lokken zodat ze nog kunnen terugkeren. Ze zijn op weg om 'staleenden' te worden.

Maar de meeste vliegen tot het bittere einde door, tot de valdeur zich achter hen sluit...

Wat zich echter in de gekromde vangpijp afspeelt wordt niet meer gezien of gehoord op de kooiplas, waarvan rust en stilte weer bezit hebben genomen, tot de volgende morgenstond.

Hoewel op verscheidene plaatsen het vangen nog als bedrijf wordt uitgeoefend, worden in veel Staatskooien, de gevangen vogels geringd, gemeten en weer losgelaten.

Ze komen met de schrik vrij, inmiddels waardevolle ge-

gevens verschaffend aan de wetenschap die de levenswijze van vogels en de vogeltrek bestudeert.

VAN VROEGER EN NU

Het Nederland van de 16e eeuw telde al honderden eendekooien. Er was toen — en dat bleef zo tot aan het begin van onze eeuw — water te over in de wintertijd. Friesland, Noordwest-Overijssel en het land tussen de grote rivieren van Gelderland tot de Biesbosch was een dorado voor doortrekkende vogels die er in de ondergelopen weilanden pleister- en voedselplaatsen vonden. Daar waren van oudsher dan ook de kooien te vinden.

De geschriften uit de tijden wijzen erop dat het toen niet eenvoudig was om in iedere kooi de rust te handhaven die nu eenmaal nodig is.

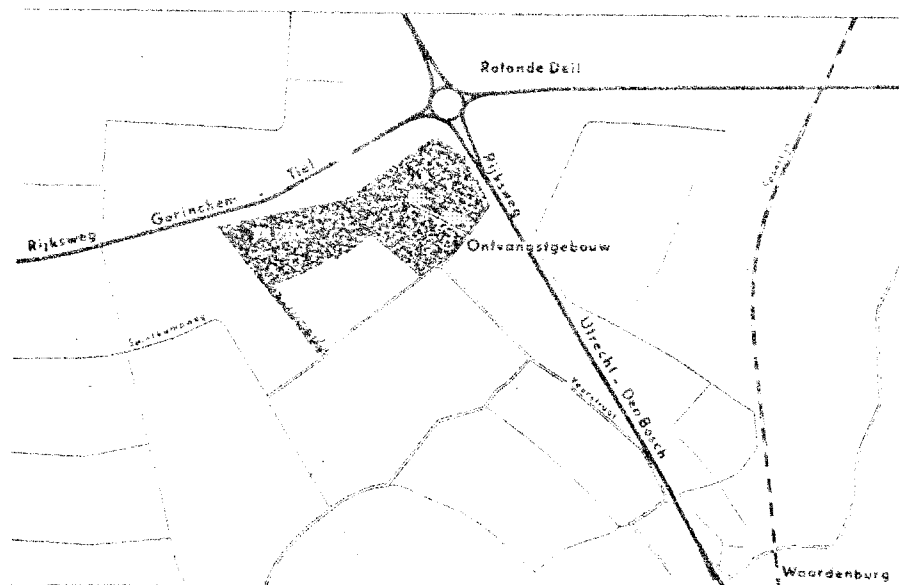
Geregeld is sprake van toevallige lawaaimakers als schippers en schutters en moedwilligen die de kooiman om een

of andere reden het werken onmogelijk wilden maken. Toch bestond er toen ook al het zg. afpalingsrecht dat in een bepaalde omtrek van de kooi de rust moest garanderen. Ook nu bestaat dat recht nog. Het is neergelegd in de Jachtwet.

In de 20e eeuw — de eeuw van de grote ontginningen — is de klad gekomen in het kooikersbedrijf. De voornaamste oorzaak was wel de waterbeheersing waardoor uitgestrekte gebieden 's winters niet meer onder water kwamen te staan en daardoor hun aantrekkelijkheid voor overvliegende vogels verloren. Bovendien is het handhaven van rust en stilte, ondanks het afpalingsrecht, in ons steeds dichter bevolkt rakende land een moeilijke zaak geworden. Er zijn nog zo'n 100 kooien in ons land, maar hun aantal loopt reeds terug.

Hoeveel — of hoe weinig — zullen er overblijven? De tijd zal het leren!

Waardenburg

Dit artikel is samengesteld uit een brochure over eendekooien van Staatsbosbeheer.

Het doel van dit artikel is om informatie te geven over o.a. hoe zit een kooi in elkaar en er de aandacht op te vestigen dat er op 17 april een excursie naar een eendekooi is die niemand mag missen als hij/zij meer over eendekooien wil weten. (Dus noteren in agenda of op een kalender). Voor verdere informatie over de excursie in het excursieprogramma.

De GALAPAGOS Eilanden

Een sprookjesachtige wereld voor iedereen.

In de Stille Oceaan op meer dan 1.000 Km. westelijk van het vasteland van Zuid-Amerika liggen de Galapagos Eilanden, ter hoogte van de staat Ecuador (zie landkaartje). Een archipel welke in vele opzichten uniek te noemen is.

Met een Brits onderzoekingschip "The Beagle" genaamd bezocht in 1838 de beroemde natuurgeleerde Charles Darwin op een wereldreis deze Eilandengroep. In de aanwezige fauna vond hij hier het belangrijkste materiaal wat als basis voor zijn beroemde evolutie-theorie diende.

Voedselconcurrentie, specialisatie maar vooral isolatie op elk van de eilanden hadden tot gevolg dat een diersoort zich in verschillende richtingen ging ontwikkelen door aanpassing aan de verschillende levensvoorwaarden.

De eilandengroep bestaat uit en tiental grote en talrijke kleine eilanden met een totale oppervlakte van een kleine 8.000 km². De officiële naam luidt: ARCHIPELAGO DE COLON.

Omdat bij het ontdekken van de eilanden er ± een half miljoen grote en kleine schildpadden aanwezig waren op de verschillende grote eilanden ging men de archipel Galapagos (= schildpad) Eilanden noemen.

Het grootste eiland is ISABELLA (oud-eenwelse naam is Albemarle). Het is 120 Km. lang en heeft een maximale breedte van 64 Km.

Voor natuuronderzoekers zijn vooral de hele kleine eilandjes bijzonder interessant. Door hun geïsoleerde ligging herbergen ze zeer bijzondere endemismen (d.w.z. soorten die uitsluitend in één bepaald gebied voorkomen).

Het bijzondere van de groep is o.m. dat de eilanden in de Tropen liggen terwijl de temperatuur mede wordt bepaald door de koude Humboldtstroom welke uit de Antarctische gebieden komt en die het verblijf mogelijk maakt voor dieren die eigenlijk elders, in koudere streken, worden aangetroffen zoals pinguïns,

albatrossen, zeeleeuwen en pelsrobben.

En omdat de zoogdieren zeer slecht vertegenwoordigd waren, oorspronkelijk kwamen slechts een vleermuisensoort voor en een rattensoort welke alleen van plantaardig voedsel leefde, waren er voor bijna geen van de aanwezige diersoorten natuurlijke vijanden.

De eerste berichten over de eilandengroep dateren uit 1535. Het opvallendst toen waren de geweldige aantallen leguanen welke er als voorhistorische draken uitzagen en de reuzeschildpadden welke eveneens in ontelbare aantallen waren vertegenwoordigd.

In 1574 werd voor het eerst de naam Galapagos Eilanden gebruikt door de Vlaming Ortelius die ook de archipel op de landkaart intekende.

De afgelegen eilanden voroden later ook een veilige schuilplaats voor piraten, die deze als basis gebruikten van waaruit zij schepen op weg naar Zuid-Amerika konden overvallen.

En met de komst van grotere aantallen mensen begon tevens de aanslag op het leven van de onvreemdelijke, angstige dieren.

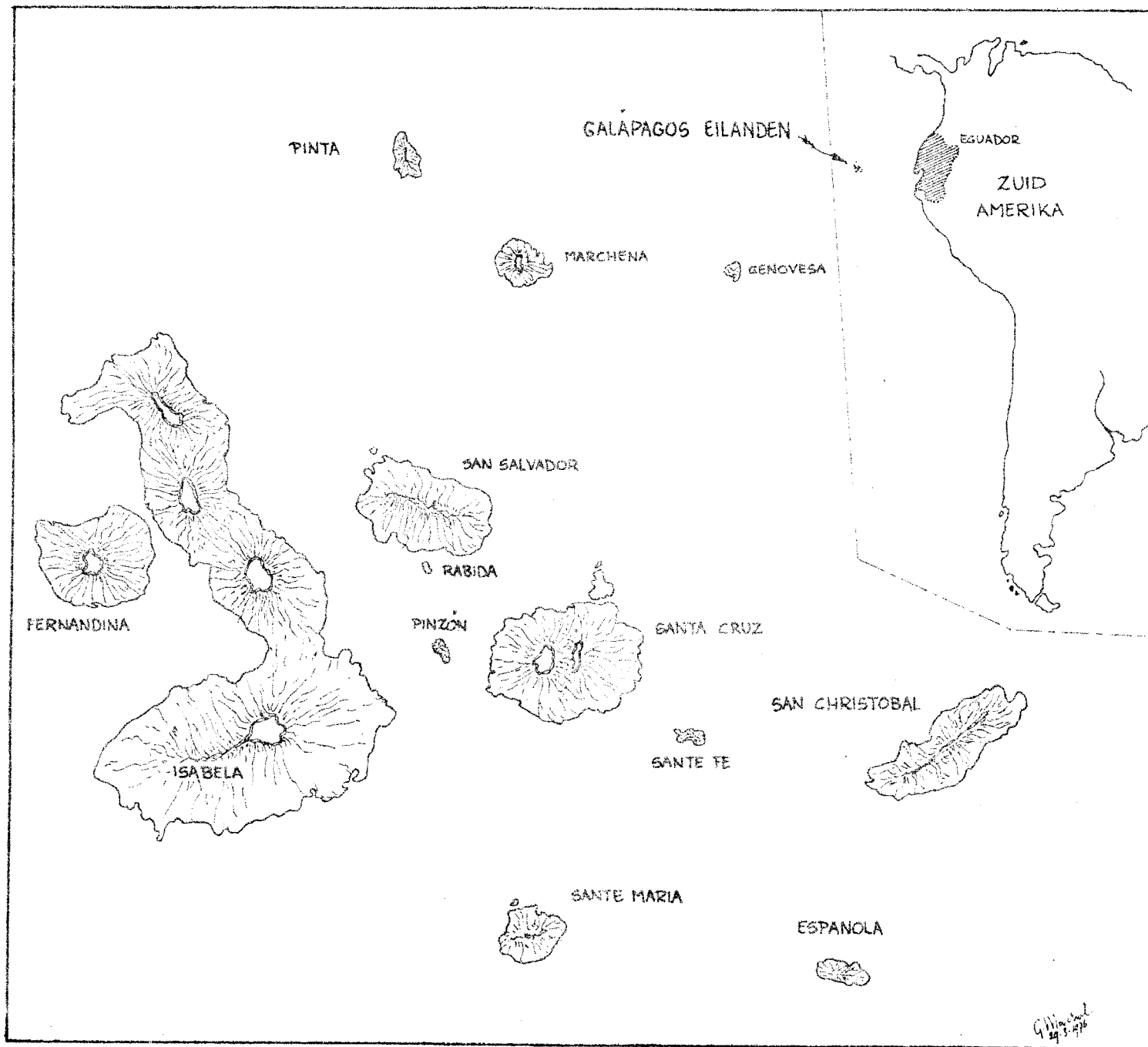
Schildpadden werden onder de meest afschuwelijke omstandigheden met schoepschadings terzijde meegenomen om als voedsel voor de bemanning te dienen. Deze bleven soms maandenlang zonder eten of drinken in leven. Op de eilanden zelf werden uit tijdsverdrijf de zeebezodissen en landleguanen bij duizenden doodgeknuppeld.

En nadat in 1832 de archipel officieel bij Ecuador was gekomen kwamen de eerste kolonisten en met hen een nieuwe aanslag op de flora en fauna.

Zij brachten nl. ook hun huisdieren mee; katten, honden, geiten, schapen, varkens, koeien, paarden en ezels, ongemerkt ook ratten en muizen.

Veel dieren verwilderden al snel en honden en katten werden tot alles verslindende landroofdieren. Het andere vee vrat het aanwezige groen, bestemd voor de schildpadden, op. Muizen en ratten, maar ook varkens deden zich tegoed aan de eieren van deze reptielen.

Op dit ogenblik zijn er op een tiental eilanden verdeeld nog slechts een 7.000 ex. over.

In 1984 was de toestand dermate alarmierend dat er beschermende wetten werden afgekondigd. Maar er was nauwelijks controle en gevaar dreiede van alle kanten. Totdat in 1957, onder auspiciën van de UNESCO een reis werd gemaakt waarbij o.a. naar een gunstige plaats werd gezocht voor een te vestigen waarnemingsstation.

In het zuiden van SANTA CRUZ in het centrum van de archipel werd toen in 1959 het CHARLES DARWIN RESEARCH STATION gebouwd en in gebruik genomen.

Van de wonderlijke dierenwereld van de Galapagos Archipel is wel het meest verbazingwekkend dat alle dieren uiterst tam zijn. Dat geldt zowel voor de zeeleeuwen als voor de leguanen terwijl ook vogelsoorten als huizerden, spotlijsters en vinken (13 verschillende soorten) geen angst voor de mens kennen.

Veel van dit moois uit deze fascinerende wereld kunnen wij U op dinsdag 20 april a.s. laten zien. De Heer Warntjes uit Zoetermeer, die zelf het voorrecht heeft gehad de eilanden te bezoeken, heeft tijdens dit bezoek een hoeveelheid dia's gemaakt welke hij dan zal vertonen.

Indien mogelijk zullen eveneens enkele filmpjes (zonder geluid weliswaar) worden vertoond.

Wij dachten dat het zeker de moeite waard is deze avond te bezoeken en zijn er van overtuigd dat ook deze avond een succes zal worden.

Graag tot ziens op dinsdag 20 april in De Open Hof. Aanvang half acht.

Noteert U het nog even?

Fr. W.

Literatuur: A0-reeks.

Onderzoek oude perceelsnamen

Dhr. Th. Aulsems, een bekende Culemborgse amateur-geschiedkundige, heeft een lijst opgesteld met oude veldnamen. Deze lijst is echter niet compleet en bovendien zijn de namen niet op kaarten ingevuld, zodat de preciese plaats niet bekend is.

Door de in uitvoering zijnde ruilverkaveling in het gebied van het polderdistrict Lek en Linge zal de oude verkaveling grotendeels verdwijnen door hercultivering (het dichtgooien van oude sloten, het graven van nieuwe, het dempen van greppels). Het is onvermijdelijk dat na verloop van een aantal jaren de kennis van de oude namen (vaak enkele honderden jaren oud) ook zal verdwijnen, omdat er geen herkenningpunten in het veld te vinden zijn.

Wil men de kennis van deze perceelsnamen niet verloren laten gaan, dan moet er op niet al te lange termijn geprobeerd worden ze op schrift en kaart te stellen. De lijst van dhr. Aulsems kan daarbij als leidraad dienen. Het gemeentearchief en de werkgroep "noordwest betuwe", die het onderzoek coördineren, zoeken vrijwilligers om bij het onderzoek te helpen. Het is de bedoeling dat 2 of 3 mensen met goed kaartmateriaal gaan praten met boeren, jachtopziensers en dergelijke, kortom met mensen die een goede kennis van het gebied om Culemborg bezitten. Omdat naar ik aanneem de leden van de NVWO toch al veel buiten zijn en zich voor onze omgeving interesseren, wil ik d.m.v. dit stukje aan alle lezers vragen of ze mee willen werken of ze misschien mensen kennen, die mee willen werken. Er is niet zo veel haast bij, het onderzoek bijvoorbeeld na het broedseizoen kunnen beginnen. Het wordt begeleid door drs. L. Maas van het bureau voor dialectkunde van de Kon. Ned. Academie voor Wetenschappen.

Als de veldnamen eenmaal opgespeurd zijn, kan er nog geprobeerd worden ze te verklaren. Dat is een interessante bezigheid waarbij men veel te weten komt over de historie en de ontwikkeling van de omgeving.

In het volgende nummer van Hak-al zal ik een paar voorbeelden van veldnamen en naamsverklaringen uit de Culemborgse omgeving geven.

Chris Kalden, Ravelijnstraat 51, tel. 6213.

Verslag excursie op 20-3-1976 naar Hagestein o.l.v.
Hans v.d. Berg en Gerard van Zuylen.

Om acht uur waren er 20 personen op het Jacht aanwezig, dus mag men wel van een zeer goede opkomst spreken! Omdat sommige deelnemers de voorkeur gaven voor een kortere fietstocht werd de groep in tweeën gesplitst. Een groep o.l.v. van Gerard volgde de Colbedinderdijk, de andere groep o.l.v. Hans stak de Lek over en ging richting Honswijk. Gezien ondergetekende met Hans meeging zal dit verslag verder alleen over het verloop van de excursie van Hans gaan.

In de Steenwaard zagen we tureluurs met hun typische geluid, snippen en Kievitten die aan het baltsen waren. Voor fort Honswijk zagen we veel soorten eenden, smienten verspreid in groepjes van weinig tot veel die zich in weilanden bevonden. Op de rivierzelf: smienten, wintertalingen, futen en een dodaars. De smienten in het weiland werden gezelschap gehouden door wintertalingen, slobeenden, wilde eenden en pijlstaarten. Naast dit alles vlogen er ook nog vier rietganzen boven de Lek.

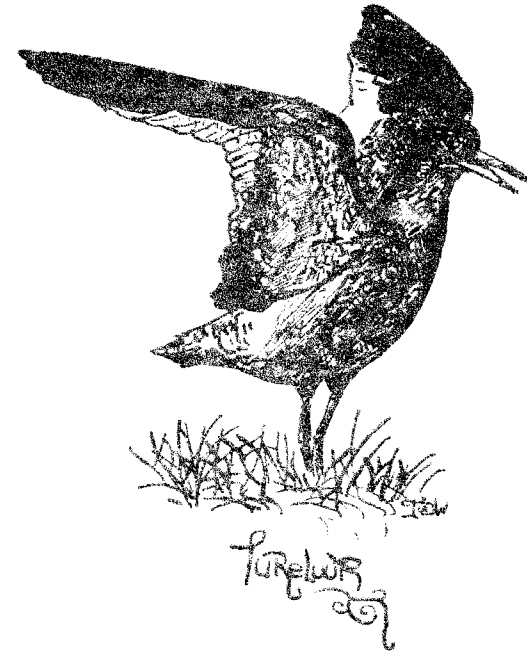
In de plasjes voor Fort Honswijk zagen weer deze soorten maar wel in het gezelschap van 10 bergeend en een paartje kraakeend. Terwijl we dit aanschouwden hoorden we twee wulpen.

Voorbij fort Honswijk zagen we 2 witte kwikstaarten, patrijzen, Kievitten en vier scholeksters. Bij Hagestein zagen we op een slibbank een concentratie meeuwen, dat hield in zilvermeeuw, kok-en stormmeeuwen. We zagen geen plevieren en kemphanen, maar dat kwam volgens Hans door de koude weersomstandigheden. Op de terugroute zagen we 2 buizerden. Voor de afslag naar de pont zijn we eerst nog naar de plasjes gaan kijken die in de uiterwaard liggen. We werden niet teleurgesteld. We zagen er slobeenden, smienten, wilde eend, wintertaling, 1 pijlstaart en een buizerd die boven de afgravingen vloog.

Het was een geslaagde excursie, maar dat spreekt vanzelf.

Waarnemingen:

dodaars 1	buizerd 3
fuit 22	zilvermeeuw
rietgans 4	stormmeeuw
pijlstaart 7	kokmeeuw
wilde eend	grutto
smient 484	Kievit
wintertaling 105	tureluur
slobeend 24	scholekster 4
bergeend 1 vrl. ex.	witte kwikstaart 2

kraakeend 1 paar
meerkoet ±500
wulp 2
snip 40

grote bonte specht 1
kool- en pimpelmees
heggemus
winterkoning

Jilles v.d. Warenburg

Dia-avond winterkamp Veere

Op vrijdag, 9 april om 19.30 uur, wordt in de NVWC-ruimte in het Kompas (Slotstraat) een dia-avond over het winterkamp in Veere gehouden.

Dit is een uitstekende gelegenheid voor de deelnemers (35 personen) om herinneringen op te halen, maar tevens kunnen de leden, die niet mee geweest zijn (en misschien in de toekomst nog eens mee willen), een goede indruk van de (geweldige) sfeer tijdens het kamp krijgen. De meeste van de fotograferende deelnemers zijn wel bekend, er wordt met hen contact opgenomen over het

meenemen of in bruikleen afstaan van hun produkten. Mochten er mensen zijn, die foto's bezitten van de kampdagen, en niet benaderd worden, laat die even kontakt opnemen met Chris Kalden, Ravelijnstraat 51 (tel. 6213).

We kunnen hoogstwaarschijnlijk geen avond vullen met deze foto's en dia's, dus iedereen met leuke dia's over de natuur is van harte welkom.

Waarnemingen

Omdat de oude voorraad waarnemingskaartjes uitgeput was, hebben Frans en ik aan onze onvolprezen huisdrukker, Breun Jansen, gevraagd of hij voor nieuwe kon zorgen. Een voorbeeld ervan vindt je hier

Soortnaam :	Broedgeval	ja/nee
Waarnemer :		
Datum :	Tijd :	Plaats :
Ex	Ad/Juv	Weer :
Gezien/gehoord	Kijker :	x
		Afstand :

Opvallende kenmerken of bijzonderheden :

Hoewel het kaartje grotendeels gericht op vogelwaarnemingen, is het toch de bedoeling, dat ook andere waarnemingen (planten, zoogdieren e.d.) op deze kaartjes worden doorgegeven.

Ze zijn voor iedereen verkrijgbaar op de Ravelijnstr. 51.

Zoals iedereen weet, worden er door een aantal mensen delen van de omgeving op planten en vogels onderzocht. Het betreft de Regulieren en de bezittingen van dhr. Van Verschuer (Marienwaard).

In de vorige Hak-al (nr.3, 2^e jaargang) staat een kaartje van deze gebieden.

De inventarisatoren vragen iedereen om alle waarnemingen daar, ook al lijken ze niet belangrijk (algemenere soort), door te geven, hetzij aan mij, hetzij rechtstreeks aan de inventarisatoren:

Hans van den Berg (Regulieren, gedeelte Marienwaard)
Troelstrastraat 5
tel. 6129

Leo van der Kooy (uilen en roofvogels)
Vliegerweg 3
tel. 5450

Kees van de Vate (planten)
W. Pyramontdreef 12
tel. 3017

Gerrit Marchal (insecten)
Sluis Zuid 2
Wijk bij Duurstede
03435 - 2278

Bij mij zijn kaarten 1 : 10.000 te krijgen, waar de waarnemingen op aan te geven zijn.

Chris Kalden, Ravelijnstraat 51, tel. 6213.

Waarnemingenlijst:

Kleine zwaan : 1-3-76 8 ex. Amerongse stuw; Kars V.
 Grauwe gans : 24-3-76 ± 200 ex. overvliegend, Beus.
 Broeksteeg; Kars en Henkjan
 Rode wouw : 1-3-76 1 ex. Amerongse stuw op 10 met.;
 Kars Veling
 : 27-3-76 1 ex. dode Lek-arm Amerongen;
 Henkjan en Kars
 Waterral : 7-3-76 1 ex. Waldeck Pyrmontdreef;
 Hans Rietvink, Gerard van Zuylen
 : 14-3-76 1 ex. Volencampen; dhr. Middel-
 hoven
 Kemphaan : 12-3-76 5 ex. Redichemse Waard;
 J. Hazenbosch, Chris Kalden
 : 13-3-76 21 ex. Beusichemse waard;
 Kars Veling
 Houtsnip : 6-3-76 1 ex. Acquoische Meer; Harry U.,
 Ben Dieker, Henkjan en Kars
 : 20-3-76 1 ex. Marienwaard; Elly Kievit,
 Frans Waroux, Chris Kalden
 Bokje : 24-3-76 1 ex. Holderweg; dhr. Middelhoven
 Bosuil : 13-3-76 1 ex. Kerkhof (ondanks dat zijn
 laatste uur nog niet geslagen had, vlg.
 Hans Rietvink)
 : 26-3-76 3 ex. Marienwaard; Elly K., J.
 en H. van de Warenburg, Chris Kalden
 : 30-3-76 1 p. kooi Regulieren; Hans van
 den Berg, Chris Kalden
 Ransuil : 27-3-76 3 ex. Marienwaard; plantengroep
 Klapekster : 14-3-76 1 ex. Nieuwe brug; Middelhoven
 Tjiftjaf : 28-3-76 3 ex. Zeedijk en Marienwaard;
 excursie (13 pers.)
 Staartmees : 28-3-76 1 ex. Zeedijk; excursie
 Zwarte mees : 14-3-76 1 ex. Plantage; excursie
 Boomklever : 28-3-76 1 ex. Marienwaard; excursie
 Vink : 10-3-76 1 ex. Volencampen; Berry en
 Berbera van de Vate
 Maarte viooltje : 27-3-76 op Marienwaard; plantengroep

Fietspuzzeltocht

Op vrijdag 30 april a.s. zal de N.V.W.C. een tocht houden met opdrachten e.d. door de omgeving van Culemborg. Het is voor leden en niet-leden en is het een mooie dag om zo'n tocht te houden (koninginnedag). Deelname vanaf ± 10 jaar. Jongere kinderen mogen ook meedoen maar wel onder begeleiding van ouderen. Individueel, jeugdigroepjes, gezinnen, fietsers en lopers iedereen mag meedoen. De opdrachten die men te vervullen krijgt zullen betrekking hebben op de natuur en de omgeving van Culemborg. Er zijn enkele leuke prijzen en herinneringen beschikbaar. Onderweg zal er een rustpunt zijn waar gegeten en gedronken kan worden. Gangezien dat organisatorisch nog alles niet rond is zal allerlei noodzakelijke (vertrekpunt, tijden, duur enz.) informatie nog nader via een stencil en verschillende kranten bekend worden gemaakt.

Oproep: Wie wil zich op 30 april beschikbaar stellen om als post dienst te doen of om ergens anders mee mee te helpen. Er zijn ongeveer 8 personen nodig. Wie dit wil doen kan zich opgeven bij een van de organisatoren. Liaat zo snel mogelijk. (Als het kan voor 8 april).

Nadere informatie en opgave bij:

Leo v.d. Kooy, Vliegerweg 3, Culemborg, (03450-5450).	Harry v.d. Warenburg, Triosingel 27, Culemborg.
Bas Middelkoop, Kerkweg 27, Schoonrewoerd.	

EXCURSIEPROGRAMMA

Vrijdag 9 april - 19.30 uur

Dia- en fotoavond in Het Kompas.

De door de deelnemers aan het kamp in Veere gemaakte foto's en dia's zullen hedenavond vertoond worden. Niet alleen voor diegenen die zelf zijn meegeweest maar ook voor hen die wel eens willen zien hoe het op een dergelijk kamp toegaat, waar het wordt gehouden en hoe de sfeer is kunnen dit vanavond bekijken.

Zondag 11 april - 05.30 uur

Excursie naar het gebied De Regulieren o.l.v. Hans v/d Berg en Johan de Kruyf.

Omdat in ieder geval alle aanwezige zangvogels bij het krieken van de dag te beluisteren zijn, is het tijdstip van vertrek op half zes gesteld.

Vertrek vanaf Het Jach.

Zaterdag 17 april - middagexcursie

Excursie naar de Eendekooi van Waardenburg.

De beheerder van deze eendekooi, oftewel de kooiker, zal deze excursie leiden.

Vertrek per fiets vanaf Het Jach om 13.00 uur.

Indien er belangstellenden zijn welke niet in de gelegenheid zijn deze excursie per fiets mee te maken gelieven even contact met Chris Kalden op te nemen. Ravelijnstraat 51 - tel. 6213.

Maandag 19 april (2e Paasdag) - 07.00 uur

Gecombineerde fiets/wandeltocht naar het Zouwegebied in de buurt van Meerkerk/Lexmond.

Dit is een schitterend vogelgebied wat in bezit is van het Zuid-Hollands Landschap.

De excursie gaat o.l.v. Leo v/d Kooy en Gerard van Zuylen. Terug om ± 15.00 uur.

Dinsdag 20 april - 19.30 uur.

Dia-avond over het unieke vogel- en dierengebied "De Galapagos Eilanden".

Deze dia's worden vertoond door de heer Warntjes uit Zoetermeer in de grote zaal van "De Open Hof"

Zaterdag 24 april - 08.15 uur

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zondag 25 april - 06.00 uur

Excursie naar de Nieuwe Zuider Lingedijk richting Asperen via Leerdam.

Mogelijk kunnen blauwborsten worden gezien, terwijl we tevens de roeken- en reigerkolonie zullen bezoeken. De excursie o.l.v. Chris Kalden en Hans v/d Berg.

Vrijdag 30 april - Koninginnedag.

Puzzeltocht.

Zie hiervoor elders in het blad.

Vrijdag 7 mei - 19.30 uur

Jeugdbijeenkomst in Het Kompas.

Hier zal uitgebreid over planten e.d. worden gesproken. Tevens zal worden vooruitgelopen op de excursie van zaterdag 8 mei.

Zaterdag 8 mei - 08.15

Planteninventarisatie Mariënwaerd.

Zaterdag 8 mei - 14.00 uur

Plantenexcursie naar het Landgoed Hardenbroek vlakbij Cothen.

Het is te verwachten dat er een grote verscheidenheid aan wilde planten te zien is.

De excursie wordt geleid door Leo v/d Kooy.

Vertrek vanaf Het Jach.

Dit was dan het programma voor de maand april.

We zijn van mening dat er weer verschillende leuke mogelijkheden zijn voor iedereen.

Elders in dit blad treft U zowel over de excursie naar de Eendekooi als over de dia-avond over de Galapagos Archipel aparte artikeltjes aan die zeker de moeite waard zijn.

NOTEER DE DATA OP DE KALENDER

Het voorkomt zeker teleurstelling

-"-"-"-"-"-"-"-"

